

ULLENSVÅNG

FRILUFTSHOVUDSTADEN

- explore the Norwegian outdoor capital -

Foto: Guro Kvalnes

1.0 INNLEIING

1.1 Bakgrunn:

Å velja ein visjon, kva krevst for at den skal bli meir enn berre ord?

Då forslag om visjonen “**Ullensvang kommune, Norges friluftshovudstad**” blei fremma, skapte det stor tilslutnad. Naturleg nok, når me tek inn over oss kor me bur, kva me ser rundt oss, og ikkje minst kva moglegheiter me har til å ta i bruk fantastiske landskap og natur frå fjord, til bre og høgfjell i Sør-Norges største kommune i utstrekning.

Men ein ting er å uttala ein visjon, noko anna er å ta eigarskap og skapa forankring. Då me gjekk saman inn i ein ny kommune, hadde me alt med oss førestillingar og bilde frå dei gamle kommunane. Ullensvang herad har lenge brukt slagordet “**Norges frukthage**” Dette er noko folk kjenner eigarskap til, det er internalisert og forankra, bygd på lange tradisjonar og reell dominans i landbruket. Odda har profilert seg med “**Kraftfulle kontrastar**”, i skjeringspunktet mellom industri, kraft og mektig og dramatisk natur, men har også dei siste 15 åra etablert seg som “**Litteraturbyen Odda**” Dette er ikkje ei utsegn som ville vore naturleg å seia for 20 år sidan. Det viser at ein kan byggje nye omdømme som er forankra i ny aktivitet og fokus. Jondal har profilert seg som **Nasjonalpark-landsby** med vekt på spennet mellom fjord og bre, men også kystkultur og båtbygging.

Det betyr at dersom visjonen om Ullensvang kommune som friluftshovudstad skal bli forankra, internalisert og akseptert, må me dvela ved kva dette betyr, og kva me vil med visjonen. Me må diskutera mål og verdiar, og kva fokus me skal ha. **Og då handlar det ikkje berre om kva me er, men kva me kan bli**, og visa dette gjennom faktisk handling.

Ein visjon kan vera sterk og effektiv som identitet og forankring, både innad og utad, men då må visjonen vera truverdig og lett å formidla, også når me vert spurt kvifor.

2.0 RAMMER, PROSJEKTORGANISERING, VERDIAR OG AVGRENSING:

2.1 Mandat:

Ullensvang kommunestyre gjorde 18.12.19 følgjande vedtak (033/19).

1. *Ullensvang kommunestyre vedtek at Ullensvang er Norges friluftshovudstad. "Ullensvang Norges friluftskommune."*
2. *Ullensvang kommunestyre vil arbeida for at Miljødirektoratet gir oss status som Norge sin friluftshovudstad.*
3. *Ullensvang kommunestyre løyver 100 000 kr til dette arbeidet. Finansiert frå disposisjonsfond.*

2.2 Prosjektnamn:

Ullensvang- Norges friluftshovudstad

2.3 Projektorganisering:

Prosjekteigar: Ullensvang kommune

Prosjektleiar: Kultur og idrettssjef Else Marie Sandal

Prosjektgruppe: Næringssjef Inge Håvard Aarskog, Miljøkonsulent Rolf Bøen.

Responsgruppe: Leiagrupsa Kultur, Samfunn og Næring(KNS) samt utval for Samfunn og utvikling.

2.4 Forankring

a) Prosjektet Ullensvang kommune - Norges friluftshovudstad, skal vera forankra i Kommuneplanen sin samfunnsdel.

Aktuelle framtidsvisjonar i kommuneplanen:

- I Ullensvang er BEREKRAFT grunnleggjande
- I Ullensvang er friluftsliv, mat og kultur VERDSKJEND
- I Ullensvang har me LEVANDE bygder og STERKE sentrum i UTVIKLING
- I Ullensvang er turismen POSITIV

Forankring i kommuneplanen sin samfunnsdel

Strategi: Utvikle friluftshovudstaden :

Noreg sin friluftshovudstad skal vere eit tydeleg merke i kommunen. Det skal vere noko verksemder, organisasjonar og arrangement kan koble seg på og nytte i si marknadsføring og konsept. Friluftshovudstaden skal vere eit paraplyomgrep for det som skjer i kommunen.

Kvifor gjer vi dette?

Skape eit heilskapleg image av kommunen som friluftshovudstad, med nasjonalparkar, mektig natur, gode turområde, eit breitt tilbod av friluftsaktivitetar, og større medvit om kva friluftsliv kan vere.

Kva er konsekvensane av dette?

Samhandling mellom kommunale einingar og frivilleg sektor. Utvikle eit konsept for Friluftshovudstaden. Dette må vere inkluderande for alle brukargrupper. Det skal og vere eit konsept som gjer at verksemder, arrangement og organisasjonar kan nytte det, då under forutsetning at dei føl kommunale retningslinjer.

Friluftsliv for mange

b) Sentrale Berekraftindikatorar:

- **God helse**
- **Liv på land**
- **Liv i vatn**
- **Berekraftige samfunn**
- **Mindre ulikskap**
- **Innovasjon og infrastruktur**
- **Arbeid og økonomisk vekst**
- **Samarbeid mot felles mål**

c) Dei offisielle kriteriene for Nasjonalpark-kommunar:

Fellesnemnda for Ullensvang kommune gjorde vedtak om at Ullensvang kommune skal søkje om vidare status som Nasjonalparkkommune etter ny ordning. Dette er noko som prosjektleiinga vurderar som både logisk og strategisk klokt ettersom svært mykje av bakgrunnen og strategiane knytt til Nasjonalparkkommunar vil harmonera med det ein ynskjer å oppnå med visjonen om Friluftshovudstaden. For å vidareføra status, må kommunen gjera politisk vedtak om tilslutning til kriterier for Nasjonalparkkommunar.

Kriterier som er knytt til forankring i kommuneplan, vertskapsrolla og kompetansebygging. Sjå: <https://nasjonalparkkommuner.no/>

d) Plan i forhold til besøksstrategier:

Det er utarbeidd besøksstrategi for Folgefonna og Trolltunga. Hardangervidda får sin besøksstrategi om kort tid, medan ein også må utarbeida strategiar for området elles med fokus på:

- **Ta i vare naturverdiane**
- **Ta i vare kulturverdiane**
- **Ta i vare sosiale verdiane**

e) Friluftslivet i forhold til grunneigar-sida:

Det er avgjerande at ein har tett dialog og gode samarbeidsliner mot grunneigarsida i kommunen ettersom mykje av friluftslivs-aktivitetene vil involvera grunneigarar med ulike bruks- og næringsinteresser.

f) Turistinformasjon i Ullensvang kommune, Plan for framtidig drift og organisering:

I arbeidet med å utvikle Friluftshovudstaden er det mange oppgåver som skal løysast, og som må handterast tverrsektorelt. Å sikra ein heilskapleg profil gjennom tiltak, marknadsføring, omdømmebygging og varemerkebygging er nokon av desse oppgåvene. I dette biletet er det naturleg å sjå drift av turistkontora i samanheng med desse oppgåvene. Friluftshovudstaden må vera framtredande i turistkontora og i tenestetorga til kommunen. Det er viktig å framstå med ein gjennomgående og heilskapleg profil. Slik vil det vera behov for tett samarbeid mellom tenestetorga, driftsleiar for turistkontora og den/dei som har ansvar for å ta i vare og utvikle friluftslivstilboda i kommunen. Samskapingskommunen 3.0 er ikkje berre samskapning utanfor organisasjon.

Den er like mykje avhengig av tverrsektorell samskaping, for at innbyggjarar og gjester skal få eit best mogleg tilbod. Tilboden blir med denne ordninga utvida, med tilbod fleire stader, og heilårsope fleire stader.

g) Eit natursyn der naturens eigenverdi vert respektert:

Tap av natur og naturmangfald er eit stort globalt problem.

Ein friluftskommune må ha fokus på å balansera omsyn til verdiskaping med omsyn til verdien av urørt natur.

For at visjonen om at Ullensvang kommune skal vera Norges friluftshovudstad skal bli forankra både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, er det naudsynt å klargjera kva verdisyn som skal leggjast til grunn, og også synleggjera dei dilemma og motsetnadar som heilt klart vil koma til syne.

2.5 Verdiar:

- **Ekte**
- **Synleg**
- **Berekraftig**
- **Inkluderande**
- **Attraktiv**

2.5 Omfang og avgrensing:

Løyse oppgåva med å gjennomføra eit hovudprosjekt i tråd med prosjektplan og innanfor dei økonomiske rammene som ein har til rådvelde. Det kan vera naudsynt å vurdera utviding av prosjektet basert på dei erfaringar og funn som vert gjort undervegs.

2.5 Sentrale spørsmål som må diskuterast:

- Kva typiske trekk ved Ullensvang kommune som friluftslivskommune skal framhevast og vidareutviklast?
- Kva berekraftsmål skal me støtta oss til?
- Korleis skal me sikra kontinuitet og kvalitet i framdrifta av arbeidet med prosjektet?
- Korleis skal visjonen synleggjeraast i praktiske tiltak?
- Korleis sikre kontinuitet i marknadsarbeidet/informasjon
- Kva driftsorganisasjon er gunstig?
- Korleis sikre at vi har høg kvalitet og samordna drift på turistkontora?

3.0 MÅL OG DELMÅL

3.1 Hovudmål:

Etablera og utvikla merkevara **Ullensvang, Norges friluftshovudstad**

3.2 Delmål:

- **Utvikle det nære friluftslivet**
 - Friluftsliv skal vera for alle, alle kategoriar, alle aldrar, alle nivå
 - Alle større bygder skal ha eit godt friluftslivs-tilbod i gangavstand.
 - I kommunen skal det vera gode tilbod med nærleik til kultur/landbruk
 - Friluftsliv skal bli ein viktig del av oppvekst i Ullensvang kommune
 - Me skal ha eit god tilbod innan lågkostnads-friluftsliv.
 - Kommunen skal spele godt på lag med dei frivillige organisasjonane.
- **Utvikle attraksjonane innan friluftslivet**
 - Ullensvang kommune skal vera Nasjonalparkkommune.
 - Ullensvang kommune skal utvikla besøksstrategiar i pressområda for friluftsliv
 - Ullensvang kommune skal organisera seg slik at ein sikrar ressursar til både strategisk arbeid og aksjonsretta tiltak der det trengs.
 - Ullensvang kommune skal utvikla nye arrangement og hendingar innan friluftslivet.
- **Utvikle status, merkevare og berekraft for friluftslivet**
 - Nye tiltak skal basera seg på FN sine berekraftsmål
 - Tilboda skal ha lokale sær preg
 - Friluftsliv skal vera ein aktiv del av renommébygginga i Ullensvang kommune
 - Friluftsliv skal bidra til næringsutvikling og økonomisk verdiskaping
 - Friluftshovudstaden skal balansera omsynet til urørt natur og verdiskaping.
 - Friluftshovudstaden skal vera identitetskaperande. Fleire av innbyggjarane skal sjå seg sjølv som friluftsmenneske.
 - Det skal arbeidast for kompetanseutvikling, både på grunnskule, vidaregåande skule og på høgskulenivå.

*Helse, rikdom og glede rommes i det ene ordet: Friluftsliv (**Mikkjel Førhus**)*

“Det er fortsatt noe tilbake i oss fra gammel tid: I ethvert friskt menneske er det en djup trang for å føle seg heime i naturen. Det er denne trangen som driv det moderne/ teknologiske menneske ut på sjøen, inn i skogen og opp på fjellet”(Carl Rubenson).

“Der ute finn dei seg sjøl, og nye og gode tankar strøymer inn og set spor som ikkje lar seg viske ut” (Nils Faarlund).

4.0 TEORETISK INNGANG OG HISTORISK UTVIKLING

4.1 Definisjon:

Friluftsliv vert definert som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritida med sikte på miljøforandring og naturoppleving.. Det er i tråd med definisjonen som vert lagt til grunn i Stortingsmelding 18 (2015-16) *Friluftsliv — Natur som kilde til helse og livskvalitet.*

Ein stopp på eit vakkert utsiktspunkt er også friluftsliv

4.2 Innleiing:

Det er sagt at omgrepet *friluftsliv* kun er å finna i det norske språket, at det rommar ei forståing som ein ikkje finn tilsvarande i andre land og språk. Om dette er sant, at norsk friluftsliv har ein eigenart som ein ikkje finn i "outdoor life" så er særpreget knytt til haldningar, verdiar og tankemønster. Friluftsliv er eit omgrep som er lada av ideologi. Det bygger på historie, tradisjon og ikkje minst natursyn. Derfor er det naudsynt at ein visjon som no er lansert:

Ullensvang skal vera Norges friluftshovudstad, blir solid forankra jamfør verdier, målsetjingar, målgrupper og prioriteringar.

4.3 Historikk:

"Anten er han spikande galen, edler so er han engelskmand" lyder eit gammalt ordtak om dei første turistane som kom til Norge, og då ikkje minst for å sjå og oppleva vår spektakulære natur og landskap. Og svært mange av dei kom til vårt distrikt, til våre fjordar og fjell, trass lange og strabasiøse reiser og varierande fasiliteter.

Foto av Knud Knudsen

Låtefoss, Ringedalsfossen, Tyssestrengene og Folgefonna vart turistattraksjonar på øvste hylle, og fekk eit renommé langt utanfor landegrensene. Alt i andre halvdelen av 1800-talet vart det gjort ei rekke tiltak for å gjera slike naturopplevingar tilgjengelege for fleire. Lokale aktørar bidrog, men òg krefter utanfrå. Nokre av dei første prosjekta til Den Norske Turistforening var å laga betre tilkomst til Folgefonna og Skjeggedal. Etter kvart engasjerte foreininga seg sterkt i å gjera Hardangervidda til ein inkluderande tumleplass for friluftsinteresserte. Nettet av stiar og turisthytter vart omfattande også i den delen som hører til Ullensvang kommune.

Dagens breføring på Folgefonna står i ein tradisjon som starta på midten av 1800-talet. Valfartinga til Trolltunga er ei naturleg forlenging av mange generasjonar si leiting etter stadig meir spekakulære naturopplevingar. Punkt for punkt vil ein finna at friluftslivet i Ullensvang kommune har djupe historiske røter.

Hardanger var og er ei svært sterk merkevare som skapar indre bilet av blinkande blå fjordar, skinande kvite fjelltoppar og fonn, grøne lier og blømande frukthagar. Og det er absolutt ikkje ein illusion, men ein realitet, akkurat no i skrivande stund. Slik ser det ut hjå oss. (*Espe, april 2020*)

4.4 Nosituasjon:

På mange måtar kan ein seia at sirkelen er slutta frå slutten av 1800-talet og byrjinga av 1900-talet då Keisar Wilhelm og andre prominente gjester og dei fyrste turistane kom til vårt distrikt, via industrireising og verdskrigar med nedgangstider for turismen, til dei siste 10 åra med ny auke knytt til besøk frå heile verda til våre fjell.

Ullensvang kommune er i utstrekning Sør Norges største kommune. Kommunen har store areal både i Folgefonna - og Hardangervidda nasjonalpark, og vakkert fjord- og kulturlandskap som del av Hardanger. Folgefonna er Norges tredje største isbre, og Hardangervidda er Nord-Europas største høgfjellsplatå.

Trolltunga som turmål er dei siste 10 åra blitt eit av landets desidert mest besøkte med turistar frå heile verda. Røldal Skisenter og Folgefonna sommerskisenter er viktige friluftslivs-destinasjonar. Dronningstien mellom Kinsarvik og Lofthus, Buførevegen mellom Reiseter og Jondal, Buerdalen, Husedalen, Herand, og løypenettet på Seljestad er nokre av friluftslivs-attraksjonane i Ullensvang kommune. I tillegg har vi mange flotte, urørte naturområder kor ein kan oppleva ro og storslagne landskap. Det er i det heile ikkje vanskeleg å finna god argumentasjon for å seia at Ullensvang kan vera Norges friluftshovudstad. Likevel må ein erkjenna at dette er store ord i eit land der storslagen natur og store naturopplevingar er noko svært mange kommunar kan smykka seg med.

Korleis skal me forsvara retten til å bera ein slik hatt?

Kapital:

- Ullensvang kommune har område med stor visuell verdi.
- Ullensvang kommune har område med stor og godt forankra kulturverdi.
- Ullensvang kommune har stor unytta verdi gjennom mangfold og stort unytta potensiale.

4.5 Identitetsmarkørar:

Våre sterkest identitetsmarkørar innan friluftslivet er å finna i denne unike variasjonen i natur og landskapstypar - og variasjonen i korleis landskapa vert nytta.

- **Brelandskapet** med den dramatiske isen som er urgamil, men samstundes alltid i endring, og med dei unike inngangane med dalar elver og kulturlandskap. Her kan ein få kjensa av å gå på verdas tak, men også oppleva korleis vær og forhold skifter på eit sekund.
- **Fruktdyrkar-landskapet**, som strekkjer seg på begge sider av Sørfjorden, og også vidare ut langs Hardangerfjorden mellom Utne og Jondal. Dette fantastiske kulturlandskapet gjer det til ein heilt særprega oppleving å bevega seg, både horisontalt og vertikalt frå fjord til fjell og vise versa. Her får ein det beste av den kultiverte naturen mot det beste av den ville naturen.
- **Fosselandskapet** representerer både fundamentet for økonomi og utvikling gjennom kraftproduksjon, men mest av alt den dramatiske visuelle verdien som har bergrakte besøkande i fleire hundre år.

- Kraftfulle kontrastar i det **industrielle landskapet** der mennesket har temma naturen til samfunnets vekst og utvikling, samtidig som det å bevega seg i desse kontrastane gir heilt spesielle opplevingar, anten det skjer røyrlangs i Tyssedal, på tur ved arkitektteikna kraftstasjon og ved damanlegg i Røldal, eller på ein benk utanfor skalltaket på Smelteverkstomta.
- **Pilegrimsvegane** som har gått gjennom våre bygder frå Jondal via Buførevegen over Folgefonna, og vidare til Røldal med stavkyrkja og det undergjerande krusifikset, som har sendt folk ut på vandring som del av ein religiøs turisme sidan tidleg middelalder, og også i våre dagar, frå alle himmelretningar, over alle fjell. Her møtes landskapet og aktiviteten det contemplative og religiøse, med håp, tru og meditasjon.
- **Høgfjellsplatået Hardangervidda**, som varierer frå det ville og brutale landskapet dominert av stein og snø, til mjuke, frodige stølsdalane og vidstrakte fjær. Som Nord-Europas største fjellplatå, gir dette både fastbuande og besøkande inngang til urørt natur, samt unikt dyre og planteliv, på ein heilt spesiell måte. I tillegg er også Hardangervidda i særstilling når det gjeld aktiv bruk og hausting av naturressursar knytt til jakt,fiske, turisme og rekreasjon for lokale og besøkande.

Ja du ja

Kven er du?

Kor kjem du frå?

Kvífor er eg alltid så glad for å sjå deg?

Der du kneisar med nakken i sentrum for alle sin åtgáum.

Speida itte frå alle himmelretningar.

Beglodd frå alle vinklar.

Eg helsar deg.

Lang frå.

Nærare.

Eg kjenner hjarta banka når den grå vegvisaren syner seg i stram positur.

Nei, nokon vanleg gråstein vert du aldri.

Men eit mål for ein draum og ein lengt me ber med oss.

Alle stader te.

Alle stader frå.

Det dramatiske landskapet på Fonna

Pilegrimar på veg ned mot Røldal

Ullensvang kan altså visa til stor variasjon og markerte fyrtårn som friluftslivs-kommune, men kan også seiast å vera ein kommune der det generelle friluftslivet er lett tilgjengelig for mange. Det er mange tilrettelagte stiar og turmål i alle grender, som blir mykje brukta av både lokale og besökande. Når det gjeld det meir spesialiserte friluftslivet, er bildet noko annleis. Dersom Ullensvang kommune skal jobba etter visjonen om å vera "Friluftshovudstad" med fokus på det inkluderande friluftslivet, at friluftslivet skal vera for alle, vil dette få konsekvenser for stadutvikling og arealplanlegging. Og først av alt må ein analysera kva som er sterke og svake sider ved friluftslivs-status for vår kommune, og bestemma kva ein vil styrka og vidareutvikla.

Og då handlar det altså ikkje berre om kva Ullensvang kommune er i dag, men kva me kan bli, og kven me skal leggja til rette for.

Petter Wessel Zapffe:

"Det er nemelig tre slags turister. De som har betalt, og forlanger valuta. De som har læst, og forventer at finde. Og de som bare har længselen og et aabent hjerte"

Frå fjord til fjell

5.0 DRØFTING

5.1 ROS-analyse:

Ullensvang som friluftskommune, nokre sterke og svake sider:

Sterke sider/Godt tilbod	Svake sider/færre tilbod	Korleis utvikla/vidareutvikla?
Solid historisk forankring		La fortida visa veg til framtida. Nutta den unike stillinga til område frå eit historisk perspektiv
Svært solid omdøme knytt til Trolltunga, Folgefonna og Hardanger som landskapsområde		Styrande i forhold til besøksstrategiar og val av Fyrtårn. Besøksforvaltning utarbeidd for Folgefonna nasjonalpark og Trolltunga kan vera godt grunnlag her

Utbetra stiar mange stader både for turistar(Trolltunga, Dronningstien, Pilegrimsvegane,m.m.) og for lokalbefolkningen	Lite tilbod i spesialiserte friluftslivsformer som klatring, kajakpadling	Tilrettelegga øvingsområde, klatreanlegg sentralt i kommunen. Eigen sti- og løypeplan/ "Friluftslivets ferdsselsårer" Elles byggje vidare på det ein er sterk på
Nærleik til grender/bygder	Mange mørke vegar utanfor sentrum/lokalsentrum	Spissa friluftsliv for alle gjennom mange nærmiljøtiltak, som t.d. opplyste stiar nær grender, dagstur-hytter
Sterk kulturhistorisk forankring t.d. med pilegrimsvandringane som har gått fra Jondal til Røldal og også fra aust og sør langs vandringsvegar tilbake til tidleg middelalder, og som framleis pågår	Utnytta potensiale når det gjeld formidling av viktig kulturhistorie. Her kan me bli betre.	Vidareutvikla og styrka det kontemplative elementet og vidareutvikla konseptet til også å gjelda kulturhistoriske stiar i nærleik til bygd og grend.
	Svært få stader å sykla trygt og sikkert	Utvikla/sikra vegar/stiar til sykling Bruke anleggsvegar - sjekk ut brosjyre for sykling og nærstiar, laga ny versjon.
Svært mange ynskjer å besøka våre fjell.		Styra straumen av turistar, besøks-strategiar
Sterkt engasjement frå friviljuge i friluftslivsarbeidet	Sårbare viss oppfølging av friluftslivsområdene kun skal skje ved dugnadsarbeid	Trengst noko fagleg oppfølging i tillegg til friviljuge.
Variasjon i landskapstypar	Mangelfull skilting. Fleire stiar som er därleg merka, og manglar gjennomgåande lik profil.	Utvikla ein felles skiltprofil med klar identitet - Grunnlaget ligg i Norges skilt- og merkeprofil. Tillegg vil kunne være turtavler der stiene starter
Kulturlandskap av nasjonal verneinteresse både i indre og ytre Sørfjorden, og også i Herand	Framleis for få linkar mellom friluftsliv og andre tilbod innan mat og kultur	Laga opplevingspakkar både for turistar og for lokale
Friluftslivet solid lokalt forankra		Oppretthalda og styrka eigarskap, identitet og forankring

Nokre barnehagar er svært gode på å ha friluftsliv som del av det pedagogiske opplegget.		
Nokre skular jobbar godt med friluftsliv, men dette varierar		Friluftsliv som sjølvsagt del av skulekvardagen.
	Turmål med serveringstilbod	Eit par hytter som attraktive turmål for familiar og andre der ein kan få servering
	Vinterhalvår - lite opplyste turstiar/løyper	Å utvikle minst ei opplyst løype i kvar grend
Unike tettstadar og regionssenter med høg attraktivitet	Svake bindingar mellom tettstadane og nærfriuftslivsområda	Etablere betre bindingar mellom sentrumsområde og nærfriuftslivsområde, både gjennom skilting/informasjon og fysiske tiltak.
Mange område og tettstadar med tilgong til sjø	Dei fleste tettstadane er därleg lagt til rette for vandring samanhengande langs sjø	Etablere kai/strand/hamne promenadar i tettstadane/regionsenteret
Turistinformasjonar med relativt god geografisk spreiing	Svak gjennomgåande struktur, organisering og profil. Relativt kostbar ordning i dag.	Utvikle heilskapleg system som ivaretar gjestene sine behov. Spesialisera turistinformasjonen og kunnskapen hjå vertskapet knytt til friluftsliv.
Mange turområde med høg opplevingskvalitet.	Mangler samla oversikt over turforslag i kommunen.	Utarbeide oversikt med omtale papir/digitalt. Halde att/skjerme enkelte turar for innbyggjarar for å unngå turistifisering over alt. Bevisst styring av kva vi ynskjer å gjera kjend og tilrettelagt for gjestene.

5.2 Framtidsscenario:

Dersom me med utgangspunkt i nosituasjon og kva som er mogleg å utvikla tenkjer oss eit ynskje-scenario for Ullensvang som friluftshovudstad i 2025, så kan det kanskje sjå slik ut:

- Når ein kjem som besøkande til kommunen vil ein med det same oppleva at her er det fokus på friluftsliv, aktivitet og nærlieken til fjord, fjell og nasjonalparkane som omgir oss..
- Det er utvikla logo/reklamemateriell med tydelig og lett forståelig fokus på friluftsliv som vert nytta av mange aktørar.
- Som besøkande i kommunen vil du lett kunne finne tydeleg og samsvarande skilting og merking knytt til turstiar og innfallsportar til turområde. Skilting er lett synleg plassert, og går heilt frå sentrum av bygder og grender.
- Som besøkande vil du lett kunne få hjelp og vegleiing frå personale med høg kompetanse om friluftsliv på alle nivå i kommunen og distriktet.
- Det vil vera utarbeidd gode og tydelege besøksstrategiar og forvaltningsplanar for kommunen med særskilt fokus på kommunen sin rolle som friluftshovudstad.
- Som besøkande og fastbuande vil du kunne oppleva at både sentrum og grender er planlagt ut frå at det skal vera lett og tilgjengelig å opphalda seg ute og ta del i friluftsliv på ulike nivå, frå det heilt næra med god tilrettelegging i forhold til turvegar, promenade, utsiktspunkt, benkar, grøntområde, tilgang til elv og fjord, til friluftsliv knytt til høgfjell og bre.
- Det vil vera fleire tilbod om lokalmat og kultur knytt til friluftslivet.
- Som fastbuande vil du kjenna at deler av identiteten din er forankra i Ullensvang som friluftskommune, og naturleg formidla dette ut.
- Som besøkande og fastbuande skal ein oppleva at dei rammer og prioriteringar som blir gjort i forhold til friluftsliv skal gjera kommunen vår attraktiv, både å besøka og busetja seg i. Satsinga skal tilføra både auka bukvalitet og besøkskvalitet.
- Ein skal oppleva stort fokus på berekraft og eit natursyn der naturen sin eigenverdi vert vektlagt.
- Som fastbuande skal ein oppleva at fokus på friluftsliv og kvalitetane knytt til dette viser att i all planarbeid, både i barnehage og skule, i arealplanlegging, i plan for omsorg og eldre og i planar for næringsutvikling.
- Det vil vera fleire stader å sykla trygt, og fleire opplyste turvegar i nærområde.
- Som fastbuande og besøkande skal ein oppleva at friluftslivet er inkluderande. At det skal vera mogleg å delta uavhengig av inntekt og funksjonsnivå. At det er ekstra fokus på at terskelen for gode friluftslivsopplevelingar skal vera låg.
- Som besøkande og fastbuande skal ein oppleva nye spennande attraksjonar, arrangement og hendingar knytt til omgrepet *friluftshovudstad*.

Friluftshovudstaden illustrert av Susanne Urban

Bilde Barnas turlag, Ullensvang Aust

6.0 BESLUTNINGSPUNKTER, OPPFØLGING OG MILEPÆLER

6.1 Beslutningspunkter

Beslutningspunktmoeter, framdriftsplan mv

PL utarbeider framdriftsplan for sine delmål

PA og PL fastset i samråd møter for beslutningspunkt

Oppstart mai/juni 2020

Avsluting juni 2021

6.2 Oppfølging

Statusmøte

Tett dialog mellom PL og PA – månadleg jfr framdriftsplan og beslutningspunkt

PL rapporterar avvik frå framdriftsplan og definerte oppgåver og tar opp aktuelle problemstillingar. PL Rapportering til PE og tilskotsinstansar

6.3 Milepælar i prosjektet

Tiltak	Ferdig	Budsjett	Ansvar
Prosjektskisse	April/mai 2020	Drift	KNS
Politisk handsaming	Juni 2020	Drift	Ullensvang kommunestyre
Avklaring driftsansvarleg/organisasjon	Aug.2020	Drift	KNS
Hovudprosjekt oppstart	Sept. 2020	Drift	Driftsansvarleg/ressursgruppe
Løypemelding	Des 2020	Drift	Prosjektleiar
Hovudprosjekt ferdig, ut på høyring	Juni 2021	Drift	Prosjektleiar/ressursgruppe
Hovudprosjekt til politisk handsaming	Okt 2020	Drift	Prosjektleiar

6.5 Organisering og driftsmodell

Dersom me skal lukkast i å bli friluftshovudstad må ein sikre eit langsiktig fokus og ei sikker gjennomføring som ikkje er avhengig av enkeltpersonar i eller utanfor kommunen.

Det er difor ynskjeleg at prosjektet vurderer ein driftsmodell, i tillegg til dei ulike delprosjekta som skal gjennomførast. Det er såleis naturleg å sjå på kommunale tenester som arbeider opp mot reiseliv/friluftsliv for å vurdere tilgjengelege ressursar, samt vurdere om det er naudsynt å tilføre driftsmidlar.

Her må ein sikra ressursar både knytt til fagleg utvikling og framdrift i prosjektet, samt praktisk oppfølging og vedlikehald av friluftslivstiltaka.

Det er samstundes naturleg å vurdere framtidig driftsmodell for turistinformasjonane som ein del av prosjektet.

6.6 Fasar i prosjektet:

Fase 1:

- Utarbeiding av prosjektplan, politisk handsaming, tildeling av ansvar, tilsetjing av leiar og oppretting av driftsorganisasjon og styringsgruppe

Fase 2:

- Innhenting av kunnskap og gode idear, studieturar, innspelmøter, oppfølging av tiltak med fokus på dei viktigaste.
- Lågthengande frukter.

Fase 3:

- Etablira ein struktur og ein langsiktig strategi
- Gjennomføring/Oppfølging av tiltak

6.7. Tiltak i prosjektet:

Fargekodar

Grønt: Arbeidet godt igang, eller gjennomført

Gul: Arbeidet i startgropa

Raud: Svært viktige tiltak som må raskt igang

Oransje: Viktig tiltak

Blå: Dette må jobbast med over tid

Rosa: Lågthengande frukter

Tiltak	Opp-start	Ferdig	Ansvar	Berekraft-indikator	Målgruppe
Politisk sak Dagsturhytter/ Søknad til fylket	Mars 2020	Mars 2020	Kultur, nærings og samfunn (KNS)	-God helse -Mindre ulikskap -Samarbeid mot felles mål	Lokale
Førebuingsarbeid /Inn spelsmøter dagstur hytter	Mai 2020	Sept. 2020	KNS	-God helse -Mindre ulikskap -Samarbeid mot felles mål	Lokale
Kontrakt med Vestland fylke oppsett dagsturhytter	Sept. 2020	2022	KNS		

Arbeid med politisk sak, søknad Nasjonalpark kommune-status	Aug. 2020	Sept. 2020	KNS	-Liv på land -Liv i vatn -Berekraftige samfunn -God helse	
Arbeid med skilting, identitets skaping	Aug. 2020	Trinn 1, April 2021	KNS/Turist informasjon	-Innovasjon og Infra struktur	Lokale/ besøkande
Arbeid med turkart/tur-sykkel guide for heile kommunen	Sept. 2020	April 2021	KNS/Turist informasjon	-Innovasjon og Infra struktur -Berekraftige samfunn	Besøkande / lokale
Velga ein fargeprofil som skal vera gjennomgåande og synleg	Aug. 2020		Prosjekt leiar	-Innovasjon og infrastruktur	Besøkande
Måla benkar på utvalte utsiktspunkt i felles farge, t.d. gult	Aug. 2020	Aug. 2021	KNS/Prosjektleiar	-Berekraftige samfunn -Samarbeid om felles mål	Besøkande /lokale
Besøksstrategiar	Mai 2020		KNS	Innovasjon og infra struktur	
Søknad til fylket om tilskot til Registrering av friluftslivets ferdsselsårer	Februar 2021	Motteke kr 60000 i støtte til prosjektet april 2020	KNS	-God helse -Innovasjon og Infra struktur	Lokale/ besøkande/ myndighet
Registrering ferdsselsårer i heile Ullensvang kommune	Juni 2020	Okt. 2022	KNS	-Innovasjon og Infra struktur	
Samarbeidsprosjekt med handelstand/næringsliv om profilering	April/ Mai 2021			-Innovasjon og Infra struktur	Besøkande /Turistar
Dagstur hytter i Jondal, Odda og	Mai. 2021	Sept. 2022		-God helse -Samarbeid om felles	Lokale

Ullensvang				mål	
Oppretta minst eit nasjonal arrangement	Sept. 2020	Sept. 2021		-God helse -Innovasjon og infrastruktur	Besøknaide regionale og nasjonale
Natur- og kulturstudie på høgskulenivå, utvikle kompetansemiljø på smelteverkstomta				-God utdanning -God helse -Innovasjon og infrastruktur	Studentar
Organisering av turistkontor	Sept. 2020	Des. 2020	Driftsleiar for turistkontor	-Innovasjon infrastruktur -Arbeid og økonomisk vekst	Besøknaide

Øvrige praktiske tiltak

- Tilrettelegging for friluftsaktivitetar i kommunen sine turområde.
- Oppfølging av avtalar med grunneigarar, institusjonar, private, lag og foreiningar og bedrifter.
- Tildeling av tid/utleige/koordinering og bruk av kommunale friluftsområde og anlegg.
- Prosjektarbeid og saksbehandling innanfor feltet fysisk aktivitet og friluftsliv.
- Rådgjeving, tilrettelegging og informasjon internt og eksternt. Herunder vedlikehald og utvikling av informasjon/systemer på kommunen sine nettsider.
- Prioritera driftsnivå, kjøp av driftstenester.
- Oppfølging av spillemiddelsøknader i friluftsområda, samt øvrige søknader om tilskot.
- Oppfølging (vidareutvikle og vedlikehalde) praktisk arbeid ute i terrenget (tilboda). Sikra godt samarbeid mellom kommune, friviljuge og reiselivsaktørar.
- Oppfølging og utvikling av tur- og fiskekart.

Dei friviljuge er heilt avgjerande for å oppretthalda og utvikla gode arenaer for friluftsliv. Her ved stigruppa i Odda som har gjort ein fantastisk innsats med anlegget i Hovden, Odda. (Ordføraren legg seg flat) Foto: Hardanger Folkeblad

7.0 RISIKOANALYSE OG KVALITETSSIKRING

7.1 Kritiske suksessfaktorer

- Forankring lokalt/innadretta
- Forankring nasjonalt/utadretta
- Godt samarbeid med grunneigarar
- Transparente og opne
beslutningsprosesser
- Økonomi
- Tid
- Leiing og framdrift i prosjektet
- Kompetanse
- Tilgang på kvalifisert(e) prosjektleiar(ar) og medarbeidaranar
- Tilgang på friviljuge
- Endringar i lovgjeving og rammevilkår om td. skatt, avgifter, tilskot,
forskrifter mv.
- Lokalisering av fysiske tiltak - må og samsvare med arealdelen til
kommuneplanen + reg. plan
- Omtale i media
- Utanforliggande faktorar

7.2 Dilemma og mogleg motsetnad:

- Utviklingsprosjekt og utbyggingsprosjekt innan næring og industri kan stå i motsetnad til bevaring av natur. Døme kan vera hytteutbygging, vegutbygging, kraftutbygging, skylift, opplevelingssenter.
- Ønske om vedlikehald og utvikling av arenaer for friluftsliv kan stå i motsetnad til tilgjengelige ressurser.
- Offentlige og private interesser kan stå mot kvarandre.
- Sterk avhengighet av friviljuge krefter kan gjera ein sårbar.

7.3 Kvalitetssikring

- Økonomi - budsjett og rapportering innan fristar
- Oppdatert på utviklingstrekk (teknologisk)
- Etablera referansegruppe
- Dialog med ulike interessentar i kommunen
- Innspel utanifrå, t.d. frå reiselivsaktørar og fagmiljø
- Delta i nettverk med andre regionar som arbeidar med liknande planar for å sikre kunnskapsdeling om temaet
- Omdøme

8.0 ØKONOMI/RESSURSBRUK

Budsjett 2020	Beløp	Kommentar
Kommunal stønad til prosjekt	100000	Umiddelbare tiltak hausten 2020
Sparebankstiftinga i Hardanger	100000	Søkje midlar til profilering/kortsiktige tiltak
Sum tilførte midlar	200000	
Intern tidsbruk prosjektleiar og arbeidsgruppe	100000	Prosjektplan og prosjektleiing
Sum totalt	300000	

Det vil bli jobba vidare med driftsbudsjett for Friluftshovudstaden i perioden 2021-2025. Dette må vurderast opp mot fleire organisatoriske tilhøve, samt politisk handsaming av prosjektplanen. Dette med særleg omsyn til ambisjonsnivå og konkrete tiltak som skal gjennomførast. Det er naturleg at ei tilråding frå rådmannen vil inngå i budsjettet/handsaminga hausten 2020.

Eit av prosjekta det er skal jobbast med i åra framover er dagsturhytter, jf. UK-vedtak. Under framgår status for finansiering av dette tiltaket.

Finansiering dagsturhytter	Beløp	Kommentar
Kommunal eigenandel	501000	3 Dagsturhytter
Vestland fylke	600000	Tilskot 3 dagsturhytter
Sparebankstiftinga Sogn og fjordane	300000	Tilskot 3 dagsturhytter
Spelemiddelordninga	1000000	Tilskot 3 Tilskot 3 dagsturhytter
MVA-finansiering	600 000	
Sum tilførte midlar	ca. 3100000	
Eigeninnsats / partnerar kr	0	
Sum totalt	ca. 3100000	

9.0 OPPSUMMERING/TILRÅDING:

Prosjektgruppa har gjennom arbeidet analysert kva moglegheiter og utfordringar som ligg i å velja visjonen **Norges friluftshovudstad** som ein spydspiss i marknadsføring og omdømmebygging, og som ein strategi for å auka verdiskaping knytt til turistnæring og reiselivsproduksjon i vår kommune.

Ideen om friluftshovudstad er inspirert av besøk i Fort William, The outdoor capital of UK, sjå: <https://www.outdoorcapital.co.uk/>

Når ein studerer nettsida til denne skotske, naturskjønne byen og området rundt, er det lett å forstå at ein kan bli inspirert. Marknadsføringa er gjennomsyra av fokuset på aktiviteter fra lågland til høgfjell, og i stor variasjon og vanskegrad. Det er tydeleg at her brukar ein geografisk plassering, og dei moglegheitene det gir fullt og heilt.

Dette kan me la oss inspirera av, og vidareutvikla ein felles profil og paraply som skal vera lett gjenkjennbar. Det skal vera lett å oppleva og forstå at ein er kome til ein friluftskommune, ja den fremste friluftskommunen i landet. For å få dette til, trengst målretta, samordna, tydeleg og strategisk satsing i fellesskap. Med sterke, forutsigbare, kompetent og uthaldande leiing, samt ressurser avsett, både til overordna strategiarbeid og til praktiske tiltak.

Då kan visjonen om Ullensvang som Norges friluftshovudstad bli noko meir enn berre ord.